

T.C. BAŞBAKANLIK
AİLE, ÇOCUK VE SOSYAL İŞLER MÜSTEŞARLIĞI'NIN
KURULMASINA İLİŞKİN
ÖN BİLGİ RAPORU

ÖNEREN KURULUŞ
ÇOCUK VAKFI
AİLE VE ÇOCUK ARAŞTIRMALARI MERKEZİ

AİLE, ÇOCUK VE SOSYAL İŞLER MÜSTEŞARLIĞI

GENEL DEĞERLENDİRME

59. Cumhuriyet Hükümeti döneminde aile, kadın, çocuk, yaşlı ve özürlü gruplara dönük her türlü toplumsal hizmet üreten kurumların **Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı**'ndan devir alınarak, Başbakanlık bünyesinde yeni baştan bir araya getirilmesi, ilgili politikalar açısından önemli bir gelişme olarak değerlendirilmektedir.

Ayrıca ülkemizde mevcut olan 14 milyonu aşkın aileye, 30 milyonu bulan çocuk ve gence, 8 milyon tahmin olunan özürlü sınıflara ve 7 milyon civarındaki yaşlılara ulaştırılacak hizmetlerin Başbakanlık düzeyinde ele alınacağı ve yürütüleceği düşüncesi; 59. Cumhuriyet Hükümeti'nin toplumsal / ulusal politikalara verdiği önemin büyüklüğünü ortaya koyması bakımından da anlamlı bulunmaktadır.

Aile Araştırma Kurumu (AAK), Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK), Kadının Sorunları ve Statüsü Genel Müdürlüğü (KSSGM), Özürlüler İdaresi Başkanlığı ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu gibi kuruluşların Başbakanlığa bağlı duruma getirilmesi, bu alandaki hizmetlerin koordinasyon ihtiyacı bakımından da isabetli olmuştur. Çünkü hemen bütün kamu kurumları, bir yönüyle aileye ulaşacak hizmetler verirler. (Sağlık, eğitim, konut, mali yardımlar, boşanma gibi sorunlar dolayısıyla Adalet Bakanlığı vs.) **Aile politikalarının Başbakanlık düzeyinde ele alınması ve yürütülmesi; makro düzeyde yaklaşımlar geliştirilmesi ve ihtiyaç duyulan durumlarda koordinasyona başvurulması açısından stratejik bir tercihi gerektirmektedir.**

59. Cumhuriyet Hükümeti'nin yukarıda zikredilen kurumları Başbakanlık bünyesinde bir araya getirmesi; bundan böyle üç önemli gelişmeye ve imkâna da kapı aralamaktadır:

1. İlgili kurumlar (AAK, SHÇEK, KSSGM, ÖİB Ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu) arasında iş birliği imkânı doğuracaktır.
2. Aileye ve aile ihtiyaçlarına karşı doğrudan hizmet üretmez gözükten muhtelif bakanlık ve kamu kurumları arasında Başbakanlık aracılığıyla koordinasyon sağlanmış olacaktır.
3. Bu iki imkânın çok palyatif kalacağı ve hizmetteki dağınıklığın asla ortadan kalkmayacağı düşünülürse, ihtiyaç duyulan Aile, Çocuk ve Sosyal İşler Müsteşarlığı'nın önü büsbütün açık hale gelmiştir.

Aile, çocuk, gençlik, kadın ve özürlü gruplara yönelik toplumsal politikalar üretecek ve yardıma muhtaç toplum kesimlerine, 59. Cumhuriyet Hükümeti'nin şefkat elini uzatacak bir müsteşarlığın kurulması, toplum ve aile hayatımız bakımından olduğu kadar Cumhuriyet tarihi açısından da kalıcı, tarihî bir adım olarak devamlı hatırlanacaktır.

Bu arada, **Aile, Çocuk ve Sosyal İşler Müsteşarlığı** adı altında yeni bir müsteşarlık kurulması, hükümetin uyguladığı ve uygulamaya koyacağı sosyal politikaları hem daha derli toplu hale getireceği, hem de toplum tarafından daha kolay algılanabilir kılacağı için de son derece isabetli karşılanacaktır.

Aile, Çocuk ve Sosyal İşler Müsteşarlığı'nın kurulması sırasında, bakanlıklarda mevcut olan müsteşarlıklardan herhangi birisi örnek alınmamalıdır. (Örneğin; MEB, Sağlık Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı müsteşarlıklarında olduğu gibi.) Çünkü SHÇEK, AAK, KSSGM, ÖİB ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu gibi kurum ve kuruluşlar Başbakanlığa bağlı oldukları için bu kuruluşları bünyesinde barındıracak **Aile, Çocuk ve Sosyal İşler Müsteşarlığı** da ister istemez Başbakanlığa bağlı olarak çalışması gerekir. Zaten doğru olan da budur. Aksi halde MEB, Sağlık Bakanlığı gibi bir Aile Bakanlığı kurumlaşmasına gitmek gerekir ki zaten şimdilik böyle bir bakanlık düşünülmemektedir.

MÜSTEŞARLIĞIN AÇILIMI

1. **Aile, Çocuk ve Sosyal İşler Müsteşarlığı** doğrudan Başbakanlığa bağlı, kendine mahsus yasası ve tüzel kişiliği olan bir kamu kurumu niteliği ile vücut bulmak durumundadır. Bu hususta benzer örnek olarak, Hazine Müsteşarlığı ve Dış Ticaret Müsteşarlığı düşünülebilir.
2. Yeni müsteşarlığın kurulması safhasında, SHÇEK, AAK, KSSGM, ÖİB ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu gibi kurum ve kuruluşlar, haliyle bu müsteşarlık bünyesi içinde bir araya getirilmek durumundadırlar. Ancak yukarıda adı geçen kurumlar kendi özel yasalarına istinaden kuruldukları ve hizmetlerini yürüttükleri için, Müsteşarlık yasası hazırlanırken ilgili kurumların yasalarının ya bütünüyle iptalî ya da bu hususla ilgili yeni bir model geliştirilmesi gerekebilecektir.
3. Hükümetin önünde bulunan idari reorganizasyon çalışmaları ile merkezde birikmiş önemli bazı yetkilerin taşra idarelerine devrine ilişkin politikalar, kurulması düşünülen müsteşarlığın yapılanmasına doğrudan etki edebilecektir.
4. İlgili Müsteşarlık idari reformun sonuçları beklenmeden kurulacak olursa, 3. maddedeki yasama çalışmalarına bir an önce başlanması gerekir. Bu halde müsteşarlığa bağlanacak kurum ve kuruluşların mevcut tüzel kişiliklerinin bütünüyle ortadan kaldırılmayarak az-çok devamında fayda mülâhaza edilmektedir. (Örneğin; Büyükşehir Belediyeleri ve ilçe belediyeleri arasındaki ilişki biçiminde olduğu gibi.) Bu durumda SHÇEK'e bağlı İl Sosyal Hizmetler Müdürlükleri ile Vali ve Kaymakamların başkanlığında hizmet veren Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu üniteleri, adı geçen Müsteşarlığın taşra hizmetlerini (uygulama) üstlenmiş olurlar.
5. İdari reformun sonuçlanması beklenirse, o takdirde SHÇEK'in her türlü kimsesiz ve bakıma muhtaç çocuk ve yaşlı bakımevleri (yurtları), özörlülere ilişkin rehabilitasyon merkezleri ve bu ünitelerin bağlı olduğu İl

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Müdürlükleri otomatikman Belediyelere veya il özel idarelerine bağlanacaklarına göre, bu durumda SHÇEK, aynen AAK ve ÖİB gibi uygulama dışı bir merkez kurumuna dönüşecektir. Böyle bir durum karşısında **Aile, Çocuk ve Sosyal İşler Müsteşarlığı**'nın alacağı şekil daha bir farklı olacak; bütünüyle uygulama dışı, ülke ölçekli stratejiler hazırlayan, standartları belirleyen, yönetmelik çıkaran, izleme yapan, denetleyen ve regüle edici bir Müsteşarlık yapılanması olarak vücut bulacaktır.

6. Bu arada, her türlü aile hizmetlerinin taşra idarelerine devri noktasında, il özel idareleri yerine belediyelerin tercih edilmesi daha uygun olabilir diye düşünülmektedir. Fakir, fukara, kimsesiz ve bakıma muhtaç toplum kesimlerine verilecek hizmetlerin “hayrî karakteri” hatırlanacak olursa, gönüllü kuruluşlar aracılığıyla sağlanacak toplumsal katılımlar daha kolay temin edilebilecektir. Adı geçen hizmetler belediyeler eliyle yürütülürse toplumsal / hayri nitelikleri öne çıkacak, il özel idareleri ile yürütüldüğü takdirde de “resmî” boyut daha ağır basabilecektir.

O halde, **Aile, Çocuk ve Sosyal İşler Müsteşarlığı**'nın başbakanlığa bağlı, kamu tüzel kişiliğini hâiz, kendine mahsus katma bütçesi olan bir kurumlaşma olarak yapılandırılması gerekmektedir. Bu durum karşısında çok tabii olarak AAK, SHÇEK, KSSGM, ÖİB gibi kuruluşların tüzel kişilik hüviyetleri ortadan kalkabilecektir.

7. Yeni yapılanma sonucunda ilgili müsteşarlığın personel hacmi son derece azalacağı ve taşra hizmetlerinin bütçesi de belediye ve il özel idareleri bünyesinde teşekkül ettirileceği için, merkez kadroların deneyimli ve özel ihtisası hâiz uzmanlardan oluşturulması lüzumlu hale gelecektir. (Yabancı dil bilen, bilimsel araştırma kabiliyetini hâiz, ilgili hizmet alanına yönelik politik öngörü geliştirebilen uzman nitelikli kadrolar) Müsteşarlık merkezi, taşra hizmet birimleri için bilgi takviyesi, program desteği, hizmet içi eğitim uygulaması, il özel idaresi ve belediyeler bünyesinde icra olunan hizmetleri yerinde izleme, yol gösterme ve yerine göre denetleme faaliyetlerinde bulunacağı için, vasıflı merkez kadroları her bakımdan önem arzedecektir.
8. **Aile, Çocuk ve Sosyal İşler Müsteşarlığı** kurulurken; aslında daha şimdiden, idarî reformun Türkiye için öngördüğü çerçevelerin üzerine oturtulmasında fayda mülâhaza edilmektedir. Yani uygulama birimlerini daha şimdiden taşra idarelerine devreden ve merkezi müsteşarlık yapılanmasını yukarıdaki esaslar üzerine bina eden bir kurumlaşmaya en erken şekilde geçilmelidir. Bu yapılanma hem bütün bakanlıklar açısından ciddi bir örnek teşkil edebilir, hem de idarî reform çalışmaları bakımından yeni uygulama olarak izlenen bir modele dönüşebilir. Bu arada belediyeler, il özel idareleri, merkezden taşraya aktarılacak hizmet birimlerinde çalışan görevliler için de son derece faydalı bir adaptasyon süreci ortaya çıkacaktır. Ayrıca idarî reform çalışmaları sonuçlanana kadar yani geçici olarak, taşra idarelerine devredilen hizmetlerde çalışan görevlilerin ücret / maaş giderleri merkezden karşılanmaya devam edilmek durumundadır.
9. **Aile, Çocuk ve Sosyal İşler Müsteşarlığı** özel uzmanlık gerektiren bir alanda hizmet vereceği için, önemli bir takım yetkilerle donatılması da gerekmektedir.

- a. Aileyi ve çocuğu doğrudan veya dolaylı yoldan ilgilendiren hizmetler ve yasa, tüzük vs. çalışmalarını sırasında **Aile, Çocuk ve Sosyal İşler Müsteşarlığı**'ndan görüş alınması,
 - b. Ailevî sorunların yargılanması safhasında bilir kişilik görevini üstlenmek, (Aile Mahkemeleri ve Çocuk Mahkemeleri)
 - c. Her türlü aile ödenekleri tesbit edilirken, bu tür çalışmalarda Müsteşarlığın bir rolünün bulunması. (Örneğin; doğum, ölüm, çocuk yardımları, çalışmayan eş ödenekleri, her türlü aile indirimlerinin belirlenmesi, eğitim yardımları, annelik parası, aile tatilleri, işsizlik parası vs.) Bu tür hak edişlerin tesbitini müsteşarlık yaparken, ilgili bakanlıklarla koordinasyon esastır.
 - d. 65 yaş maaşı ile yeşil kart uygulaması tam bir başıbozukluk manzarası göstermektedir. İhtiyaç sahiplerinin tesbiti ve belgelerinin verilmesi de, aynı şekilde ilgili müsteşarlığın görevleri arasında bulunmalıdır. Bu tür uygulamalarla hizmetin bütünlüğü sağlanabilir diye düşünölmektedir.
- 10.** Kurulacak müsteşarlığın aynı zamanda önemli bir koordinasyon görevi de bulunacaktır. Nüfus İşleri Genel Müdürlüğü, Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı, Toplu Konut İdaresi, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü ile devamlı koordinasyon içinde bulunmak gerekebilecektir. Bu kurumlar ya aile ile en çok yüz yüze gelen ya da ailenin durumuna ilişkin ölke ölçekli veri üreten birimlerdir.
- 11.** Taşra birimleri bünyesinde de koordinasyon zaruri olmaktadır. (Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, MEB Halk Eğitim Merkezleri, Emniyet, Adliye, Kızılay, Yeşilay, Okul Aile Birlikleri, Kütüphane ve Belediyeler gibi.) Aynı şekilde köy ve mahalle muhtarlıkları ile yerine göre mahalli gönüllü kuruluşlarla da sürekli koordinasyon içinde bulunulması gerekmektedir.

* Halk Eğitim Merkezleri (MEB)

* Gençlik ve Spor'un gençlik merkezleri

SONUÇ:

Toplumsal sorunların aile üzerinden çözölmesi, sosyal değer üretimine yönelik ölke ölçekli stratejilerin ve sosyal politikaların hazırlanması, sürdürülebilir, katılıma imkan tanıyan hizmet, eğitim ve araştırma programlarının gerçekleştirilmesi, koordinasyonu ve icrasını gerçekleştirecek **BAŞBAKANLIK AİLE, ÇOCUK VE SOSYAL İŞLER MÜSTEŞARLIĞI** kurulmalıdır.

BAŞBAKANLIK
AİLE, ÇOCUK VE SOSYAL İŞLER
MÜSTEŞARLIĞI
(Kurumsal Taslak)

M Ü S T E Ş A R

(STRATEJİ VE PLANLAMA; ARAŞTIRMA, EĞİTİM VE KOORDİNASYON; İZLEME)

YÜKSEK DANIŞMA KURULU

TEFTİŞ KURULU

AİLE ARAŞTIRMA KURUMU
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

SOSYAL HİZMETLER VE
ÇOCUK ESİRGEME KURUMU
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KADININ STATÜSÜ VE
SORUNLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

SOSYAL YARDIMLAŞMA VE
DAYANIŞMA FONU
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ÖZÜRLÜLER İDARESİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ